

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכרה מאמינים

גליון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת וארא תשפ"ב שנה ט | גליון מס' 414

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פרתחו שעדים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

תנו כבוד לברכת התורה

שאלתי פעם את אחד ממכרי: איזו מצוה דאורייתא אנו מקיימים מדי בקר, עם קומנו משנתנו, מלבד מצוות ציצית ותפילין? בתגובה הוא תלה בי מבט תמה... פתחתי לפניו את דברי הגמרא במסכת ברכות (כא א): "מנין לברכת התורה לפניך מן התורה? שנאמר (דברים לב ג): כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו".

כן, לא הכל יודעים זאת, אולם באמירת ברכת התורה אנו מקיימים מצוות עשה מן התורה, וכפי שפסק המשנה ברורה בתחלת סימן מז.

לאחר שנגזע ידי מההלם הראשוני, הוספתי והקשיתי לו: "איזו מצוה דאורייתא אנו מקיימים מיד לאחר ברכת התורה?"

הפעם הוא התבלבל לחלוטין. צטטתי לו את הפסק שהופיע בעלוננו הנכבד זה כמה וכמה פעמים, בשם עמוד ההוראה בעל ה'פרי מגדים' (א"א רטו ו), כי כפי שבברכת התורה היא מצוה מן התורה, כפי עניית אמן אחריה היא מצוה מן התורה.

שזו בנפשכם; אך לפני רגע קט קמנו משנת הלילה, וכבר אנו מסובבים במצוות דאורייתא - בברכה ובאמן שחיובן מהתורה. האם יתכן שלא נזדרז ונקדים לבוא לבית הכנסת ולברך ברכת התורה כראוי?!

על מעלתה של ברכת התורה נוכל ללמד גם ממאמרם הידוע של חכמינו זכרונם לברכה, (ב"מ פה ב) שהסבה שגלו ישראל מארצם היא משום שלא ברכו 'ברכת התורה' לפני הלמוד. כלנו מצפים לגאולה, ואם גלינו מארצנו מחמת התרשלות בברכה זו, בודאי חובה עלינו לבדוק את עצמנו ולהשתפר במיוחד בברכה זו - לברך אותה בכונה מדי בקר.

לברכה זו יש 'ערך מוסף' מיוחד במינו; מלבד ההודאה על מתנת התורה שאנו מודים בה כחיובנו, אנו משלבים בה תפלה מיוחדת על הצאצאים.

כלנו רוצים לראות דור ישרים מברך. אנו משקיעים בענין כחות רבים, מאמצים וכסף, אך בל נשכח את העקר: לבקש בכונה 'ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי אצאנו וצאצאי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה'.

בקריתא 'יגרוממה שמו יחדו'
שבת שלום

278 213 מכוולס"ן

לדבריו?

ותרץ כי זו גופא היתה טענתו של משה: כיון שבני ישראל לא שמעו אלי: "ואיך [היה אם] ישמעני פרעה", הלא אשאר "ערל שפתים" - שלא אוכל עוד להמליץ טוב על ישראל (זרע אפרים' על הפסיקתא [לראי' מרגליות] דף ע ב).

'אל תביאנו לידי חטא'

"ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אתי ואת מופתי בארץ מצרים" (יג)

מדי בקר אנו מבקשים בברכת "המעביר שנה": "ואל תביאנו לא לידי חטא ולא לידי עברה ועון". ותמהו רבים: וכי הקדוש ברוך הוא מביא את האדם לידי חטא, הלא הבחירה נתונה ביד האדם האם להרע או להיטיב?!

פרש ה'תוספות יום טוב': כפי שמצינו כאן שהקדוש ברוך הוא הקשה את לב פרעה ש'משוך להרשיע, כך יש חוטאים שמחמת חטאם הגדול נגזר עליהם שלא יוכלו לתקן את חטאם ולשוב בתשובה (ראה רמב"ם תשובה ג). לענין זה אנו מכוונים בבקשת "ואל תביאנו לא לידי חטא" - שלעולם לא נזדרז לדרגתם של רשעים שהקדוש ברוך הוא מקשה את לבם ונועל בפניהם את דרכי התשובה (מעדני יום טוב' ברכות פ"ט ס' כג אות ב).

בזכות מאה ברכות נבנה בית המקדש

"לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצאתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים" (ו)
בספר 'פענח רזא' (דברים י"ב) כתב שהמקפיד לברך מאה ברכות מדי יום זוכה לראות בבנין בית המקדש.

דבר זה נרמז בפסוק שלפנינו: "לכן בגימטריה מאה. לכן - אמר לבני ישראל" אמר לבני ישראל שיברכו מדי יום "לכן" ברכות, ובשכר שיעידו באמצעותן כי "אני ה'" יזכו להגאל ובהמשך אף לבנות לי משכן שיקבעו בו מאה אדני כסף כנגד מאה הברכות שברכו (ו'אשר אמר').

הוכחה על חביבות התפלה

"וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי" (ו ה)

די היה שיכתב "ואני שמעתי", מהו 'וגם אני שמעתי'?

פרש רבי חיים אבולעפיה, מנהיג ומחדש הישוב היהודי בטבריה:

במסכת תענית (כה ב) מובא שכאשר מקדים הקדוש ברוך הוא לספק לאדם את צרכיו עוד בטרם תפיל ויבקש עליהם, אין הדבר מעיד על מעלתו, שכן יתכן שהקדוש ברוך הוא מהר לספק לו את צרכיו משום שאינו חפץ לשמע את קולו. מאידך גיסא, אף אדם שלא נושע אלא לאחר שהרבה להתפלל, אין זו הוכחה שמשמים חפצים ברבוי תפלתו, שכן יתכן שלא היה ראוי להושע עד שהכניע את לבו באמצעות התפלה הרבה. לעומת זאת אדם המתפלל ותפלתו נענית מיד - אות היא כי ה' חפץ בתפלתו.

כדי להדגיש שמלבד עצם הגאולה, רצה הקדוש ברוך הוא להראות לישראל שתפלתם חביבה לפניו, אמר הכתוב: "וגם אני שמעתי..." - לא גאלתים עד שהתפללו על כך (עץ החיים).

הגוי ממחר לשוב בתשובה

"הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים" (ו ב)

חכמים אמרו (ירושלמי סנהדרין יא ה) כי הגויים קרובים לחזור בתשובה יותר מישראל. זהו הטעם שבנינו סרב יונה הנביא לבצע את שליחותו ללכת לנינוה. כיון שחשש שכאשר יחזרו הללו בתשובה יתעורר קטרוג על ישראל, שאינם שבים בתשובה גם לאחר שהנביאים מוכיחים אותם שוב ושוב.

על פי זאת תמה רבי יעקב שמשון משפיטובקא, תלמיד המגיד ממעזריטש, על הקל וחמר שטען משה בפסוק שלפנינו: "הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה"; הלא כיון שהגויים קרובים יותר לחזור בתשובה מחמת תוכחת הנביאים, יתכן שאף על פי שבני ישראל לא שמעו לדברי משה, פרעה כן ישמע

מאה ברכות שקרבו לבבות

פתאום התחלנו לחוש בשוני. עקבנו בשקט ובזהירות אחר האג שהחל בתהליך התחזקות הדרגתי. לאחר למעלה משנה שבה לא בקר האג בביתנו, הם התקשרו במפתיע ובקשו לבוא אלינו לשבת, ואנו יכלנו סוף סוף לשחרר אגחת רוחה.

במהלך השבת הנעימה שחלפה עלינו התאפקנו מלשאל את האג דבר וחצי דבר על פשר השוני שהתחולל בהם, לטוב ולמוטב. אולם עם צאת השבת, בשוכנו מתפלת ערבית פתח בני את סגר לבו בפני וספר במלים קצרות:

"לפני זמן מה התחלתי לעבד בתפקיד מנהלי במחסן של תוצרת חקלאות סמוך למקום מגורי. לצדי עבד חקלאי שלא היה נראה כשומר תורה ומצוות, אולם נדהמתי לראות כי בכל פעם שעמד לאכל דבר מה הוציא הלה כפה מכיסו, הניח אותה על ראשו וברך לפני האכילה ואחריה.

כששאלתי את החקלאי לפשר התנהגותו הוא ענה בפשטות: 'אינני דתי, אך אני יהודי מאמין. תמיד רציתי לשמור שמטה, אולם עד כה התקשיתי לעשות זאת עקב ההפסד הרב הפרוץ בכך. השנה נגשתי לרב המושב ובקשתי ממנו עצה שתתן לי כח לשמור שמטה. הרב יעץ לי להתחיל לברך על כל מאכל שאכנס לפי והסבירי כי ההתחזקות בברכות תחזק את אמונתי ותתן לי את הכח הנדרש כדי שאוכל להפקיר את אדמתי.

עשיתי כדבריו, והעצה הועילה. החלטתי להפקיר את אדמתי, וכך כבד להמשיך להתחזק בברכות כדי לחזק את בטחוני במלך העולם שיעמד לימיני ויפרנסני בכבוד גם בשנה זו'.

לאחר שסיים את דבריו הציע לי החקלאי שאענה אמן על ברכותיו, ואני נאלמתי דם אל מול בן שיחי שלא הבין מדוע דבריו גורמים לי לזעזוע כה גדול.

האמת היא שהזדעזעתי מבושה; עומד לידי אדם שגדל בנתוק מחלט מהדת ומבקש ממני לענות אמן לברכותיו, ואני שהתחנכתי על אדגי התורה והיראה, מבקש לפרק מעלי על?!

התעוררתי לחשב מסלול מחדש. החלטתי לחזור לארח החיים שאלי תנכתי, והנה אני כאן לפניך - בן השב לאביו - תרתי משמע'.

בני סיים את דבריו, ואני לא יכלתי לעצור בעד דמעותי; הנה כי כן, הברכות והאמנים שבהן התעוררתי להתחזק, הן שהשיבו את נפש בני והעמידוהו על טעותו. בהמשך אף נדהמתי לשמע מבני כי היום שבו החל לעבד לצדו של אותו חקלאי, היה יום ראשון לפרשת ראה - יום למחרת אותה השבת שבה העמדה קבלתי במבחן, שאותו עברתי בהצלחה בחסדי שמים.

ולעבר לגור בעיר מרחקת, פיזית ורוחנית. ההודעה הפתיעה אותנו, שלא לומר הכתה אותנו בהלם. נסינו בכל תקף לשכנע אותם לסגת מהרעיון, אולם נתקלנו בעקשנות בלתי מספרת.

בתחלה בחרנו להתעלם מההתרחקותם. כבדנו את רצונם בעצמאות, רצון שיחסנו למשוכת געורים חולפת. אלא שעיינינו טחו מראות את הרקבון הנורא שפשה בלבם מבפנים, ואט אט הלך ונפר אף מבחוץ. כאשר נוכחנו לראות בו, היה זה בשלב מאחר למדי...

במשך תקופת מה לא מצאתי מרגוע לנפשי, עד שביום מן הימים עוררני משמים לחשב; הלא חכמים אמרו כי דוד המלך תקן לישראל שיברכו בכל יום מאה ברכות כדי לעצור את המגפה הנוראית שהתחוללה בימיו. אף את הצרה שפקדה את ביתי נתן להגדיר כ'מגפה' - מגפה רוחנית נוראה שפגעה והפילה חללים רבים במחננו, ועתה הכתה גם בביתנו.

ממחשבה למעשה קבלתי על עצמי בהחלטה נחרצת להתחיל להקפיד על 'מאה ברכות' בכל יום. חק בל יעבר.

כיון שבימות החל מאה הברכות מזמנות לאדם כמאליהן ואין צורך לטרח כדי להשיגן, בימות השבוע התבטאה קבלתי בעקר בכך שהקפדתי על אמירתן בכונה יתרה. ואלו בשבתות, שבהן הברכות מצויות פחות, התבטאה קבלתי במאמצי המיוחדים להשלים למנון מאה ברכות.

דאגתי לרכש בערב שבת ממתקים ופצווחים מכמה סוגים כדי שבאמצעותם אוכל לגנון בסוגי הברכות. הקפדתי לספור כל ברכה וברכה, ולא נרגעה רוחי עד שהגעתי למנון מאה.

הקפדתי הנחרצת עמדה למבחן כאשר באחת השבתות הזמנתי להתארח אצל קרוב משפחתי בשל שמחה ששרתה במעונו. בטרדת ההתארגנות שכחתי לקחת עמי את ערכת הברכות. מטבעי אני ביטח, אולם הפעם התגברתי על אי הנעימות ולא הססתי מלנקש על דלתו של אחד הדירים בבנין שבו שכנתי לרגל השמחה. בקשתי ממנו דברי מאכל שנצרכו לי להשלמת מאה הברכות. מענון לצין שהיה זה בדייק בשבת פרשת עקב שבה קוראים את הפסוק שעליו סמכו חכמים את תקנת מאה הברכות: 'ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך'.

זמן קצר לאחר אותה השבת, בפתע

את הספור שלפנינו שמענו מפי בעל המעשה, אב מסור שהעמיד את טובת צאצאיו לנגד עיניו. כאשר נוכח לראות כי הללו זקוקים לעזרתו אף אינם מסגלים לבקשה ממנו, מהר להושיטה להם, תוך שהוא משתמש בכלי עזר מפלא שיעילותו הוכחה אין ספר פעמים באלפי השנים האחרונות.

וכך מספר האב:

זכני הבורא יתברך במשפחה לתפארת, זרע ברה ה' העוסקים בתורה ובמצוות בלב שלם. בבוא העת זכיתי להשיאם בזה אחר זה בסיעתא דשמיא מפלאה. בקשתי להמשיך לשבת על התורה ועל העבודה

האמת היא שהזדעזעתי מבושה; עומד לידי אדם שגדל בנתוק מחלט מהדת ומבקש ממני לענות אמן לברכותיו, ואני שהתחנכתי על אדגי התורה והיראה, מבקש לפרק מעלי על?!

שדה שהפקרה בשמירה

בשלוה וברגע, מתוך נחת יהודית והרחבת הדעת, אלא שאז קפץ עלי רגזו של בנימיני...

בנימיני, מהצעירים שבילדי, היה ילד לתפארת, ולאחר מכן בחור ישיבה לתפארת. ילד טוב מבית טוב שלא ארך כל שנות ילדותו ובהרותו הרוה אותנו - הוריו ומוריו - מלוא חפנים נחת. בחסד ה' זכינו אף להשיאו בבוא העת לכלה מצלחת, אף היא מבית טוב ואפלו מיחד, מהמשפחות המפארות בישראל. עוד בית יהודי כשר הלך ונבנה לנגד עיינינו, ולבנו התרחב משמחה.

אלא שרועי האשור לא ארכו לנו. חושינו התחילו להתעורר כאשר כמה חדשים לאחר החתונה הפתיעו אותנו האג הצעיר בהודעתם על כך שהם בחרו לעזב את דירתם ששכנה בקרבת מקום לביתנו

בְּרָכָתוֹ אֱמוּנִי

מִבְּט מְרוֹמִים עַל סֵדֵר הַבְּרָכוֹת

בְּרַכַּת 'הַשִּׁיבֵנוּ'

מהות הברכה

מצד הדין יש לסמוך את הזכרת הגאולה שבברכה הקודמת - 'גאל ישראל' - לתפלת שמונה עשרה, כדעת רבי יוחנן (ברכות ד ב) שאף בערבית יש לסמוך גאולה לתפלה (שו"ע או"ח רלו ב). הסבה שבברכת 'השיבנו' אינה נחשבת כהפסק בין גאולה לתפלה, היא משום שחכמים (שם) הגדירוה כ'גאולה אריכתא' [גאולה ארכה].

בטעם הדבר שבברכה זו נחשבת כ'גאולה אריכתא' באר רבנו יונה (ברכות ב ב מדה"ר): בליל ט"ו בניסן, כאשר הפה המשחית בבכורי מצרים, יראו ישראל שמא יגרם החטא ויכה המשחית אף בבתיהם. לפיכך עמדו בתפלה ובזעקה לפני ה' שיקים את הבטחתו וישמרם מכל רע. כנגד תפלה זו, שהתפללו ישראל בעת גאולתם, נתקנה ברכת 'השיבנו' שאף מהותה היא תחנה להגנה מכל פגע. ולפי שבברכה זו נתקנה כנגד התפלה שהתפללו ישראל בעת גאולתם, נחשבת היא כהמשך ל'ברכת הגאולה'.

בעל 'ספר האשכול' מביא בשם רבו, רבי יצחק בן מרון הלוי, שבברכת 'השיבנו' לא נתקנה רק כזכר לתפלת ישראל במצרים אלא היא עצמה נאמרה מפהם ביציאתם ממנה. וזה לשונו: "בשעה שיצאו ממצרים ואכלו פסח, אמר להם (לעיל פס' כב): 'ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו' והבטיחו שלא יתן המשחית לבוא אל בתיהם. והיו מתפללים: 'השיבנו ה' אלקינו לשלום... והסר שטן מלפנינו ומאחרינו ושמר צאתנו...' שהיא מהענין שהיו צריכין".

מקור הברכה

אחר קריאת שמע של ערבית תקנו חכמים לברך שתי ברכות (ברכות יא א), השניה מביניהן היא ברכת 'השיבנו'.

הסבה שחכמים תקנו לברך בלילה ברכה נוספת אחר קריאת שמע - ברכת 'השיבנו' - בשונה מהיום שבו אנו מברכים רק ברכה אחת לאחריה, היא לפי שבברכה זו אנו מבקשים מה' שישמרנו מהמזיקים. ובקשה זו נחוצה במיוחד בלילה, שבו מצויים המזיקים יותר מביום ('אבודרהם' תפלת ערבית). אולם, יש מי שכתב שאף על פי שברכת 'השיבנו' נאמרת בלילה, אין היא מיחדת ללילה אלא היא שייכת אף ליום. שהרי אנו מזכירים בה את ענין ההשכמה - 'והעמידנו מלכנו לחיים טובים ולשלום' ('ברכה משלשת' [לרא' מטיקטין] ברכות א ד).

אמידת הפסוקים בקול

ענין יחודי מצינו בברכה זו, שבשבת קדש נהגו לשנות את חתימתה ל: 'ופרוש עלינו... ברוך אתה ה' הפורש ספת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים'. מקורו של שנוי זה מדברי המדרש (ראה זוה"ק מח א) שבשבת אין ישראל צריכים שמירה, שכן השבת עצמה שומרת עליהם, ולפיכך אין לחתם כבחל ב'שומר עמו ישראל לעד' (טור או"ח רסז).

ואולם הרא"ה (ברכות ד ב) הביא שרבו הרמב"ן תמה על כך, שלא מצאנו שום ברכה שבשבת היא נחתמת באפן שונה מבחל, אלא במקום שתקנו להזכיר שבת בחתימתה. משום כך הסיק הרמב"ן שאף בכל ימות השבוע יש לחתם ברכה זו ב'הפורש ספת שלום', ולא רק בשבת.

מבנה הברכה

ברכה זו נפתחת בבקשה מה' שישבינו לשלום, ישיב לנו את נשמותינו בהקיצנו משנתנו ויעמידנו לחיים ולשלום.

בהמשך נסח הברכה אנו מבקשים בקשה מיחדת: "ותקננו בעצה טובה מלפניך". ולכאורה, כיצד קשורה בקשה זו לברכת 'השיבנו'? פרש האבודרהם (שם): מדרך האדם שכאשר הוא מתפנה מעמל יומו ועולה על צועו עולות במחו מחשבות המביאות אותו לידי החלטות שונות. לפיכך מבקשים אנו מהקדוש ברוך הוא שיתקננו בעצה טובה מלפניו.

הברכה נחתמת במלים: "שומר עמו ישראל לעד" בהתאם לפסוק (תהלים קכא ד): "הנה לא יגום ולא יישן שומר ישראל" ('אבודרהם' שם).

בזנת אמן

בחל: אמת שהקדוש ברוך הוא שומר את עמו ישראל תמיד, ויהי רצון שישמרנו תמיד. בשבת: אמת שהקדוש ברוך הוא פורש (בשבת) ספת הגנה מיחדת על ישראל וירושלים, והלואי שיגן עלינו מתוך רחמים, חיים ושלום.

אחת שאלתי

שאלה בהלכות ברכות ואמן

שאלה: מי אינו מברך ברכת 'השיבנו'?

השאלה והתשובה מעלון פרשת ויחי:

שאלה: כיצד יתכן שאדם שברך ברכות התורה בבקר, ואף לא ישן שנת קבע במשך היום, יצטרך בכל זאת לכוון בברכת 'אהבת עולם' של ערבית לצאת ידי חובת ברכת התורה?

תשובה: הגאון מקוז'גלוב פסק ('ארץ צבי' ח"א סי' טז) שבבליה שבו נעשה הנער בר מצוה כוון הנער לצאת ידי חובת ברכת התורה בברכת 'אהבת עולם' של ערבית [וילמד מז' למד לאחר התפלה כדי שתחול הברכה על המוד [זה], לפי שלא יצא ידי חובתו בברכת התורה שברך בבקר טרם הגיעו למצוות].

וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקימו

תשובות ניתן לשלח לפקס
שמיספרו 08-9746102
או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

בין הפותרים נכונה
אגרוש שני סטים 'משונה
ברורה' - 'עו והדר'.
ההגלה תתקיים מדי
שבוע ביום שלישי
שלאחר הופעת העלון.
התשובה ושם הזוכה
יפורסמו א"ח בעלון
פרשת בשלח.

הזוכה בהגלה שהתקיימה בין שולחי התשובות לשאלה
שהופיעה בעלון פרשת ויחי, הם:
הר"ר ישראל מנדל מירושלים והבה"ח חיים מועלים מצפת

למערכת 'וכל מאמינים',

כמי שזוכה לקרא מדי שבוע את עלונכם הנכבד ונהנה מאד מתכנו, אני מתפעם בכל שבוע מחדש מהאופן הנפלא שאתם מביאים לתודעת הצבור את החשיבות של כל חלקי התפלה ובפרט של עניית 'אמן'. בעצוב החדש הלכתם מחיל אל חיל, והוספתם להביא עשר של חמר בענייני ברכות והשכמת בית המדרש. כה לחי!

סבי, רבי שמואל יצחק בן רבי אפרים כהן ז"ל, שיום הארצייט שלו חל בימים אלו, היה מדקדק תמיד בעניית אמן. שגורה היתה על לשונו אמירה נוקבת: הלא חכמים אמרו שמי שעונה אמן שלא כתקנה נענש בקצור ימים, ומאיך העונה אמן בהדור מאריכים לו ימיו ושנותיו (ראה ברכות מז א), נמצא שמי שאינו מקפיד על כך מגלה דעתו שאינו חס על חייו, ומדוע הוא מצפה שאחרים יחוסו על חייו?!

עוד היתה הוא מזכיר תדיר את הפסוק ביהושע (ב ג) שאנו אומרים בהפטרת פרשת שלח: "והצלחתם את נפשתינו ממות", והיה אומר שהמלים "את נפשתינו ממות" הן ראשי תבות אמן, ללמדך על סגלתה של אמן הנאמרת פראי להציל נפשות.

ישר כח על התמדתכם בזכוי הרבים, ובפרט על היותכם מוסיפים והולכים כל העת. ומי יתן ונזכה יחדו לראות במהרה בהתגשמות הפסוק: "וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן".

א.ר. - קרית גת.

נתן לשלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102 או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

גם אריכות ימים וגם אריכות שנים

מדוע כפלו חכמים ואמרו: "כל המאריך באמן מאריך לו ימיו ושנותיו", הלא די היה שיאמרו: "מאריך לו שנותיו"?

פרש ה"בן איש חי": 'אריכות ימים' אין משמעותה שיתוספו לאדם שנות חיים, אלא ש'ימיו יהיו שלווים ומלאי טובה, עד שיראה לו כאלו התרבו ימיו (ראה ב"ממות סג ב). לפיכך האריכו חכמים ואמרו שהמאריך באמן יזכה הן ל'אריכות שנים' בפעל והן ל'אריכות ימים' באיכות, שיתארכו הימים בעיניו מחמת היותם מלאי טובה וברכה (ב"ב ה'הודיע' ברכות מז א).

תוצאה ולא שכר

רבי פתחיה מנקין באר כי אריכות הימים המבטחת לעונה אמן אינה שכר, כי אם תוצאה; המאריך באמן ומכון כי הקדוש ברוך הוא: 'א-ל מלך נאמן', מצהיר בכך שהן כאשר מלכו של עולם מנהיג את עולמו במדת הרחמים והן כשהוא מנהיגו במדת הדין - תמיד לטוב הוא עושה. מתוך כך ממילא סרה כל דאגה מלבנו, ומי שחי בלי דאגות, בהכרח מאריך ימים ('כרם פתחיה' ח"א עמ' קנט).

הדרך ממעטת עניית אמן

חכמים (ברכות נד ב) הבטיחו למי שמאריך בתפלתו כי יאריך לו ימיו ושנותיו. על פי זאת פרש רבי אשר אנשיל איעסטע את הפסוק (תהלים קב כד): "ענה בדרך כחי קצר ימי". שהלא אמרו חכמים (שם ג ב): "המתפלל בדרך - מתפלל תפלה קצרה", נמצא שמתוך ש: "ענה בדרך כחי" - מנע ממנו להאריך בתפלה - "קצר ימי" ('חידת שמשון' [פירודא תקמ"ה] ד ח ע"ב).

על דרך זו הוסיף ובאר האדמו"ר רבי אליעזר זאב מקרעטשניף כי קצור הימים הנגרם להולכי דרכים מחמת חסרון תפלתם נגרם אף מכך שבשעה שהם משלטלים בדרך הם מפסידים בעל כרחם עניית אמנים רבות. שכן אף האמנים - סגלתן גדולה לאריכות ימים, כמפרש בדברי חכמים: "כל המאריך באמן - מאריך לו ימיו ושנותיו" ('עולמו של אבא' עמ' תלז).

צדיק באמונתו

אמן וברכות במשנת בעל ההלולא

'השכמת בית המדרש' כדי לענות אמן

הפסוק (שופטים ה ב): "בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'", נדרש ב'תנא דבי אליהו' (רבה י) כך: "ב[זכות] מי הקדוש ברוך הוא נפרע להם לישראל מן הגוים? ב[זכות] בני אדם שמשפיעים ומעריבים לבית הכנסת ולבית המדרש ועונים אמן..."

ממדרש זה למד הבאר משה' (שופטים עמ' קסה) כי עקר מעלת עניית אמן היא כאשר מתאמצים ומחזרים אחריה, כשמוקדים לבוא לבית הכנסת לפני הזמן כדי לענות אמן אחר המברכים. שהרי אמרו חכמים "שמשפיעים... ועונים אמן", ואף לשון הפסוק הוא "בהתנדב עם", שמתנדבים להביא עצמם לידי חיוב עניית אמן. עניית אמן, שאדם מחזר אחריה, נמצאת בדרגה גבוהה יותר מכזו הנענית מפי אדם שלא משקיע מאמץ מיוחד מצדו לשם כך.

ה'באר משה' מאוז'רוב או בשבט תשל"א

ה'באר משה' מאוז'רוב ז"ע

האדמו"ר רבי משה יחיאל הלוי נולד בשנת תר"נ לאביו האדמו"ר רבי אברהם שלמה מאוז'רוב זצ"ל ולאמו הרבנית בת האדמו"ר רבי חיים שמואל מחנצ'ין. מילדותו נודע כעלוי מפלג בתורה, ועוד קדם שהגיע לגיל בר מצוה היה כל הש"ס שמור במחו הגאוני. מלבד זאת היה בקי בתורת הסוד ובספרי החסידות.

לאחר הסתלקות אביו הכתר כאדמו"ר מאוז'רוב. בשנת תרפ"ו התישב בניו יורק, שם החל לכתב ולהוציא לאור את סדרת ספריו המפורסמים 'אש דת' ו'באר משה'. בשנת תשי"ג עלה לארץ הקדש, התישב בתל אביב והיה מראשי מועצת גדולי התורה. נפטר בראש חודש שבט תשל"א ונטמן בבית החיים זכרון מאיר שבבני ברק.

יהודי יקר! חברך עומד לברך? הזדרז לענות אמן אחר ברכתו. זריזים מקדימים למצוות...